अस्वीकरण

नेपालीमा अनुवाद गरिएको मामिलाको निर्णय पक्षहरुले आफ्नो भाषामा बुझ्नु को लागि मात्र हो। सबै व्यवहारिक र आधिकारिक उद्देश्यका लागी, फैसलाको अंग्रेजी संस्करण नै प्रमाणिक हुनेछ र कार्यन्वयनको उदेष्यका लागी पनि अंग्रेजी भाषा मै जारी भएको फैसला मान्य हुनेछ।

[२०२४] ५ एस.सी.आर. ७३० : २०२४ आईएनएससी ४४३

बानो सैयद परवाज विरुद्ध मुख्य नियन्त्रण राजस्व प्राधिकरण र दर्ता तथा स्ट्याम्प नियन्त्रक महानिरीक्षक र अन्य

(सन् २०२४ को सिभिल अपील नं. ६५३३)

१७ मई २०२४

[बी.आर. गवई र प्रशान्त कुमार मिश्र, न्यायाधीशहरू]

विचारणीय मुद्दा उच्च अदालतले अकार्यान्वयन भएको हस्तान्तरण विलेखको लागि तिरेको स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको लागि पुनरावेदकको मागलाई खारेज गर्यो।

शीर्षक टिप्पणीहरू: महाराष्ट्र स्ट्याम्प ऐन, १९५८ – धारा ४७ र धारा ४८ – बम्बई स्ट्याम्प नियमावली, १९३९ – नियम २१ र २२ए – स्ट्याम्प शुल्क – फिर्ता – पुनरावेदकले विक्रेताबाट एक सम्पत्ति खरिद गर्न सहमत भए – त्यसको लागि, एक हस्तान्तरण विलेख तयार गरियो र स्ट्याम्प शुल्क भुक्तानीको लागि पठाइयो, जुन रु. २५,३४,३५०/- मूल्यांकन गरियो – तदनुसार, पुनरावेदकले यो रकम तिरे र १३.०५.२०१४ मा स्ट्याम्प शुल्क खरिद गरे – तथापि, उक्त हस्तान्तरण विलेख दर्ताको लागि पेश गरिएन किनभने विक्रेताले पुनरावेदकलाई धोका दिइरहेको थियो – पुनरावेदकले २२.१०.२०१४ मा फिर्ताको लागि आवेदन दिए – त्यसपछि, पुनरावेदकले उक्त कारोबार रद्द गर्ने निर्णय गरे र १३.११.२०१४ मा रद्द विलेख कार्यान्वयन गरे – पुनरावेदकको फिर्ताको मामला प्रतिवादी नं. १ र २ द्वारा यो आधारमा अस्वीकार गरियो कि आवेदन हदम्याद अवधि भन्दा पछि दायर गरिएको थियो – उच्च अदालतले प्रतिवादी नं. १ र २ को आदेशहरूलाई सदर गर्यो – शुद्धता:

निर्णय: स्वीकार्य रूपमा, पुनरावेदक एक सद्भावपूर्ण खरिदकर्ता भएकोले विक्रेताद्वारा गरिएको धोकाको शिकार हुन् – उनले हस्तान्तरण विलेखको दर्ताको लागि रु. २५,३४,४००/- स्ट्याम्प शुल्क तिरेकी छिन् – तथापि, हस्तान्तरण विलेख दर्ताको लागि पेश गरिएन किनभने उनलाई विक्रेताले गरेको धोकाको बारेमा थाहा भयो र त्यसपछि, उनले तुरुन्तै २२.१०.२०१४ मा स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको लागि अनलाइन आवेदन दिइन् – रद्द विलेख कार्यान्वयन गर्न विक्रेतालाई सम्पर्क गर्ने उनको प्रयास तुरुन्तै फलदायी भएन किनभने विक्रेता उपलब्ध थिएनन् जसले गर्दा प्रहरीमा उजुरी दर्ता गर्नुपर्यो र यही समयमा, प्रहरीको हस्तक्षेपको कारण, विक्रेतालाई फेला पार्न सकियो, र १३.११.२०१४ मा रद्द विलेख कार्यान्वयन गरियो – माथिका स्वीकृत तथ्यहरूबाट, प्रथम दृष्टिमा यस्तो देखिन्छ कि यहाँकी पुनरावेदक कानूनी उपचारहरू खोजिरहेकी थिइन् र उनले तिरेको उक्त स्ट्याम्प शुल्कको फिर्ता माग्ने कुरामा उनी लापरवाह थिइनन् र उनलाई केवल हदम्यादको आधारमा मात्र अस्वीकार गरिएको छ – अनलाइन आवेदन पेश गर्दा पुनरावेदकलाई यो सावधानी दिइएको थिएन कि कलेक्टरको सन्तुष्टिको लागि सबै कागजातहरू र सामग्रीहरू आवेदनसँगै – अनलाइन वा हार्ड कपी – पेश गर्नुपर्छ र उच्च अदालतको निष्कर्ष धारा ४७ र ४८ द्वारा निर्धारित आवश्यकताहरूको विपरीत छ जसले केवल ऐनको धारा ४७ अन्तर्गत राहतको लागि आवेदन लिखतको मितिबाट छ महिना भित्र गर्नुपर्ने प्रावधान गर्छ जुन प्रथम दृष्टिमा वर्तमान मामलामा पुनरावेदकद्वारा गरिएको देखिन्छ – पुनरावेदकको मामला स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको लागि उपयुक्त छ जहाँसम्म यो स्थापित कानून हो कि कुनै पनि कानून अन्तर्गत निर्धारित हदम्यादको समाप्तिले उपचारलाई रोक्न सक्छ तर अधिकारलाई होइन र पुनरावेदकलाई स्ट्याम्प शुल्क रकमको फिर्ता दाबी गर्न योग्य मानिएको छ यस तथ्यको आधारमा कि पुनरावेदकले कानूनमा उपलब्ध उपचारहरू अनुसार आफ्नो मामला पछ्याइरहेकी छिन् र उनलाई केवल प्राविधिकताको आधारमा उक्त फिर्ता अस्वीकार गर्नु हुँदैन। [अनुच्छेद १०, ११, १२, १६]

- लेखक

कमिटी-जीएफआईएल विरुद्ध लिब्रा बिल्डटेक प्राइभेट लिमिटेड र अन्य [२०१५] ११ एससीआर ४२० : (२०१५) १६ एससीसी ३१ – भर परेको।

महाराष्ट्र स्ट्याम्प ऐन, १९५८; बम्बई स्ट्याम्प नियमावली, १९३९।

स्ट्याम्प शुल्क; अकार्यान्वित हस्तान्तरण विलेख; विक्रेताद्वारा धोका; स्ट्याम्प शुल्कको फिर्ता; हदम्याद; हदम्यादको समाप्ति; कानूनी उपचारहरूको पछ्याउने; प्राविधिकताको आधारमा फिर्ता अस्वीकार; रद्द विलेख; सद्भावपूर्ण खरिदकर्ता।

सिभिल अपीलीय क्षेत्राधिकार: सिभिल अपील नं. ६५३३ सन् २०२४ बम्बई उच्च न्यायालयको मिति ०२.०८.२०१९ को डब्लूपी नं. २८१ सन् २०१९ को फैसला र आदेशबाट

पक्षहरूका लागि उपस्थिति

सुबोध मार्कण्डेय, वरिष्ठ अधिवक्ता, साहिल, राहुल अग्रवाल, अमित प्रताप सिंह, नरेन्द्र कुमार वर्मा, अधिवक्ताहरू पुनरावेदकका लागि। आदित्य अनिरुद्ध पाण्डे, सिद्धार्थ धर्माधिकारी, भरत बागला, सौरव सिंह, आदित्य कृष्ण, श्रीमती प्रीत एस. फंसे, आदर्श दुबे, अधिवक्ताहरू प्रतिवादीहरूका लागि।

सर्वोच्च अदालतको फैसला / आदेश

न्यायाधीश प्रशान्त कुमार मिश्रको फैसला

अनुमति प्रदान गरिएको छ।

२. यो तत्काल पुनरावेदन बम्बई उच्च न्यायालयको रिट याचिका नं. २८१ सन् २०१९ मा मिति ०२.०८.२०१९ मा पारित फैसला र आदेश विरुद्ध निर्देशित छ जसमा उच्च अदालतले अकार्यान्वित हस्तान्तरण विलेखको लागि तिरेको स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको लागि पुनरावेदकको मागलाई खारेज गरेको थियो। वास्तवमा, चुनौती गरिएको आदेशले प्रतिवादी नं. १ र २ को मिति ०९.०६.२०१५ र २५.०२.२०१६ को आदेशहरूलाई सदर गरेको छ जसले पुनरावेदकको उक्त मागलाई अस्वीकार गरेको थियो।

३. संक्षेपमा भन्नुपर्दा, यस मामलाको तथ्यहरू यस प्रकार छन् कि पुनरावेदकले कुर्ला-१ डिभिजनको सी.टी.एस. नं. ३४०.३४०/१ देखि ३४०/१४ सम्मको सम्पत्ति जुन फितवाला कटेज, फितवाला कम्पाउण्ड बजार वार्ड, पुरानो आगरा रोड, कुर्ला (पश्चिम), मुम्बई-४०००७० मा अवस्थित छ, त्यसलाई विक्रेता - मोहम्मद हनिफ अहमद फितवालाबाट खरिद गर्न सहमत भए र त्यसको लागि, उनीहरूले एक हस्तान्तरण विलेख तयार गरे जुन स्ट्याम्प शुल्क भुक्तानीको लागि ०७.०५.२०१४ मा प्रतिवादी नं. १ लाई न्यायनिर्णयको लागि पठाइयो, जुन रु. २५,३४,३५० (पच्चीस लाख चौंतीस हजार तीन सय पचास रुपैयाँ मात्र) मूल्यांकन गरियो। तदनुसार, पुनरावेदकले यो रकम तिरे र हस्तान्तरण विलेखको दर्ताको लागि १३.०५.२०१४ मा स्ट्याम्प शुल्क खरिद गरे।

४. यद्यपि पुनरावेदकले १३.०५.२०१४ मा प्रतिवादी नं. १ लाई स्ट्याम्प शुल्क तिरेका थिए, उक्त हस्तान्तरण विलेख दर्ताको लागि पेश गरिएन किनभने पुनरावेदकको विक्रेताले पुनरावेदकलाई धोका दिँदै पहिले नै १९९२ मा उक्त सम्पत्ति तेस्रो पक्षलाई बेचिसकेका थिए। तथापि, उक्त हस्तान्तरण विलेख कार्यान्वयन गर्नु अघि, पुनरावेदकले एक सार्वजनिक सूचना दिएका थिए तर कसैले पनि उक्त कारोबारमा आपत्ति जनाएनन्। त्यसपछि, यी तथ्यहरूलाई ध्यानमा राख्दै, पुनरावेदकले उक्त कारोबार रद्द गर्ने निर्णय गरे, जसको लागि उनले उक्त विक्रेतालाई सम्पर्क गर्ने प्रयास गरे तर उनी उपलब्ध थिएनन्, जसले पुनरावेदकलाई प्रहरी प्राधिकरणमा उजुरी दर्ता गर्न बाध्य पार्यो। त्यसपछि, विक्रेताले १३.११.२०१४ मा रद्द विलेख कार्यान्वयन गरे। तथापि, पुनरावेदकले २२.१०.२०१४ मा पहिले नै महाराष्ट्र स्ट्याम्प ऐन, १९५८[1] को धारा ४८ अनुसार उक्त रकम फिर्ताको लागि अनलाइन आवेदन दिएका थिए र ०६.१२.२०१४ मा कागजातहरू सहित लिखित आवेदन दिएका थिए। पुनरावेदकको मामला प्रतिवादी नं. १ र २ द्वारा यो आधारमा अस्वीकार गरियो कि उनले दिएको आवेदन ऐनको धारा ४८ अनुसार हदम्याद अवधि भन्दा पछि दायर गरिएको थियो।

५. पुनरावेदकका विद्वान् वकिलले तर्क गर्नुभएको छ कि पुनरावेदकको मामला ऐनको धारा ४७ (ग) [१] र [५] र बम्बई स्ट्याम्प नियमावली, १९३९[2] को नियम २१ र २२ए मा उल्लेखित परिस्थितिहरू अन्तर्गत पूर्ण रूपमा समावेश हुन्छ जुन यस प्रकार छन्:

"४७. (ग) कुनै पनि पक्षद्वारा कार्यान्वयन गरिएको लिखतको लागि प्रयोग गरिएको स्ट्याम्प जुन -

(१) पछि [पक्षद्वारा] सुरुदेखि नै कानूनी रूपमा पूर्ण रूपमा अमान्य पाइएको छ; [१ए] विशिष्ट राहत ऐन, १९६३ को धारा ३१ अन्तर्गत अदालतद्वारा सुरुदेखि नै पूर्ण रूपमा अमान्य पाइएको छ;

(५) कुनै व्यक्तिले त्यसअन्तर्गत काम गर्न अस्वीकार गरेको कारणले, वा त्यसद्वारा सुरक्षित गर्न खोजिएको कुनै पनि रकम अग्रिम गर्न अस्वीकार गरेको कारणले, वा त्यसद्वारा प्रदान गरिएको कुनै पनि कार्यालय स्वीकार गर्न अस्वीकार गरेको वा स्वीकार नगरेको कारणले, अभिप्रेत उद्देश्य पूर्ण रूपमा असफल हुन्छ;"

"२१. फिर्ता वा नवीकरणको दाबीको परिस्थितिहरूको प्रमाण।

कलेक्टरले ऐनको अध्याय V अन्तर्गत फिर्ता वा नवीकरणको दाबी गर्ने कुनै पनि व्यक्ति, वा उसको विधिवत अधिकृत एजेन्टलाई, दाबी उत्पन्न भएको परिस्थितिहरू बताउँदै मौखिक बयान शपथ वा प्रतिज्ञा गर्न, वा शपथपत्र दाखिल गर्न आवश्यक पार्न सक्छ, र यदि उचित ठान्छ भने, त्यस्तो बयान वा शपथपत्रमा उल्लेखित कथनको समर्थनमा साक्षीहरूको प्रमाण पनि माग्न सक्छ।"

१. 'ऐन' २. 'नियमहरू'

नोटहरू ***स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको दाबी।*** *नियम २१ अन्तर्गत जहाँ स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको दाबी गरिन्छ, कलेक्टरद्वारा प्रमाण लिने प्रक्रिया नियममा तोकिएको छ। तदनुसार, कलेक्टरले अध्याय V अन्तर्गत फिर्ताको दाबी गर्ने कुनै पनि व्यक्तिलाई मौखिक बयान शपथ वा प्रतिज्ञामा दिन वा शपथपत्र दाखिल गर्न निर्देशन दिन सक्छ, जसमा दाबी उत्पन्न भएको परिस्थितिहरू उल्लेख गरिएको हुनुपर्छ र यदि उचित ठानेमा त्यस्तो बयान वा शपथपत्रमा उल्लेखित कथनको समर्थनमा साक्षीहरूको प्रमाण माग्न सक्छ। नियम २२ए बिग्रिएका वा दुरुपयोग भएका वा प्रयोग नभएका स्ट्याम्पहरूको रकमबाट कटौती गर्ने सम्बन्धी मामिलाहरूसँग सम्बन्धित छ। "बिग्रिएका स्ट्याम्पहरू" शब्द न त ऐनमा न त नियमहरूमा स्पष्ट रूपमा परिभाषित गरिएको छ तर धारा ४७ ले फिर्ताको दाबी गर्ने उद्देश्यको लागि त्यस्ता बिग्रिएका स्ट्याम्पहरूका उदाहरणहरू वर्णन गर्दछ।*

२२ए, स्ट्याम्पहरूको रकमबाट कटौतीको नियम, बिग्रिएका, दुरुपयोग भएका वा प्रयोग नभएका आदिको लागि भत्ता। *जब कुनै व्यक्तिसँग निम्न छ - (क) धारा ४७ अन्तर्गत बिग्रिएका स्ट्याम्पहरू, धारा ५० अन्तर्गत दुरुपयोग भएका स्ट्याम्पहरू, वा धारा ४९ अन्तर्गत अब आवश्यक नभएका स्ट्याम्प कागजमा छापिएका फारमहरू र उसले तिनको सम्बन्धमा भत्ताको लागि कलेक्टरलाई आवेदन दिन्छ। (ख) एक वा बढी स्ट्याम्पहरू जुन बिग्रिएका छैनन् वा अभिप्रेत उद्देश्यको लागि अनुपयुक्त वा अनुपयोगी बनाइएका छैनन्, तर जसको लागि उसलाई तत्काल प्रयोग छैन र उसले तिनलाई रद्द गर्नको लागि कलेक्टरलाई बुझाउँछ, त्यसपछि कलेक्टरले त्यसको सट्टामा त्यस्तो स्ट्याम्प वा स्ट्याम्पहरू वा स्ट्याम्प कागजमा छापिएका फारमहरूको समान मूल्य पैसामा त्यस्तो व्यक्तिलाई फिर्ता दिन सक्छ, प्रत्येक स्ट्याम्प वा स्ट्याम्प कागजमा छापिएको फारमको लागि दश रुपैयाँ वा त्यस्तो स्ट्याम्प वा त्यस्तो छापिएको फारमको मूल्यको (दश प्रतिशत) बराबरको रकम, जुन बढी हुन्छ, कटौती गरेर।*

६. पुनरावेदकका विद्वान् वकिलले थप तर्क गरे कि ऐनको धारा ४७ र ४८ र नियमहरूको नियम २१ र २२ए मा समाहित फिर्ताको कानूनले स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको लागि दुई अलग र भिन्न चरणहरूको परिकल्पना गर्दछ अर्थात् i) छ महिना भित्र फिर्ताको लागि आवेदन दिने र ii) राज्य सरकारले बनाएको नियमहरू अनुसार जाँचबुझ गर्ने र प्रमाण पेश गर्ने, ऐनको धारा ४७ मा उल्लेखित परिस्थितिहरू (क) (ख) र (ग) [१] देखि [८] मध्ये एक वा बढीले फिर्ताको मामला समेटिएको छ भनी कलेक्टरलाई सन्तुष्ट पार्ने।

७. पुनरावेदकका विद्वान् वकिलले थप तर्क गरे कि प्रतिवादी नं. २ र उच्च अदालतले पनि ऐनको धारा ४७ र ४८ का प्रावधानहरूको गलत व्याख्या गरेका छन् र नियमहरूको नियम २१ र २२ए लाई पनि बेवास्ता गरेका छन्। जहाँसम्म, पुनरावेदकको आवेदन समयमै थियो र त्यसलाई हदम्यादले बाधा पुर्‍याएको भनी अस्वीकार गर्न सकिने थिएन।

८. विपरीत रूपमा, प्रतिवादीहरूका विद्वान् वकिलले वर्तमान पुनरावेदनको जोरदार विरोध गरे र तर्क गरे कि वर्तमान कार्यवाहीमा यद्यपि पुनरावेदकले २२.१०.२०१४ मा स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको लागि आवेदन दिएका थिए, तर पुनरावेदक र उक्त सम्पत्तिको विक्रेताबीच कार्यान्वयन गरिएको रद्द विलेख १३.११.२०१४ को मिति भएको थियो अर्थात् ऐनको धारा ४८ अन्तर्गत निर्धारित स्ट्याम्प शुल्क खरिद गरेको मितिबाट छ महिनाको हदम्याद अवधि भन्दा पछि, ती कागजातहरू रद्द

गरेपछि। ऐनको धारा ४८ अनुसार, फिर्ताको लागि आवेदन दिने अन्तिम मिति १२.११.२०१४ थियो, त्यसैले पुनरावेदकले दायर गरेको आवेदन हदम्याद अवधि भन्दा पछि थियो।

९. हामीले दुवै पक्षका वकिलहरूलाई सुनेका छौं र अभियोजनहरूको अध्ययन गरेका छौं।

१०. स्वीकार्य रूपमा, पुनरावेदक एक सद्भावपूर्ण खरिदकर्ता भएकोले विक्रेताद्वारा गरिएको धोकाको शिकार हुन्। उनले हस्तान्तरण विलेखको दर्ताको लागि रु. २५,३४,४००/- स्ट्याम्प शुल्क तिरेकी छिन्। तथापि, हस्तान्तरण विलेख दर्ताको लागि पेश गरिएन किनभने उनलाई विक्रेताले गरेको धोकाको बारेमा थाहा भयो र त्यसपछि, उनले तुरुन्तै २२.१०.२०१४ मा स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको लागि अनलाइन आवेदन दिइन्। रद्द विलेख कार्यान्वयन गर्न विक्रेतालाई सम्पर्क गर्ने उनको प्रयास तुरुन्तै फलदायी भएन किनभने विक्रेता उपलब्ध थिएनन् जसले गर्दा प्रहरीमा उजुरी दर्ता गर्नुपर्यो र यही समयमा, प्रहरीको हस्तक्षेपको कारण, विक्रेतालाई फेला पार्न सकियो, र १३.११.२०१४ मा रद्द विलेख कार्यान्वयन गरियो।

११. माथिका स्वीकृत तथ्यहरूबाट, प्रथम दृष्टिमा यस्तो देखिन्छ कि यहाँकी पुनरावेदक कानूनी उपचारहरू खोजिरहेकी थिइन् र उनले तिरेको उक्त स्ट्याम्प शुल्कको फिर्ता माग्ने कुरामा उनी लापरवाह थिइनन् र उनलाई केवल हदम्यादको आधारमा मात्र अस्वीकार गरिएको छ।

१२. चुनौती गरिएको आदेशमा उच्च अदालतले गरेको निष्कर्ष कि पुनरावेदकको मिति २२.१०.२०१४ को फिर्ताको लागि आवेदन कानूनी रूपमा कायम रहन सक्दैन किनभने यो मिति १३.११.२०१४ को हस्तान्तरण विलेख रद्द हुनु अघि दायर गरिएको थियो, यो गलत छ किनभने अनलाइन आवेदन पेश गर्दा पुनरावेदकलाई यो सावधानी दिइएको थिएन कि कलेक्टरको सन्तुष्टिको लागि सबै कागजातहरू र सामग्रीहरू आवेदनसँगै – अनलाइन वा हार्ड कपी – पेश गर्नुपर्छ र विद्वान् एकल न्यायाधीशको निष्कर्ष धारा ४७ र ४८ द्वारा निर्धारित आवश्यकताहरूको विपरीत छ जसले केवल ऐनको धारा ४७ अन्तर्गत राहतको लागि आवेदन लिखतको मितिबाट छ महिना भित्र गर्नुपर्ने प्रावधान गर्छ जुन प्रथम दृष्टिमा वर्तमान मामलामा पुनरावेदकद्वारा गरिएको देखिन्छ।

१३. ऐनको धारा ४७ बमोजिम आवश्यक प्रमाण र गर्नुपर्ने जाँचबुझ एकदमै छुट्टै प्रक्रिया हो र ऐनको धारा ४७ (ग) [१] र [५] अन्तर्गत फिर्ताको लागि उपयुक्त परिस्थितिहरूको सम्बन्धमा, प्रमाण आवेदनसँगै – न त अनलाइन आवेदन न त सोही दिन छुट्टै हार्ड कपीको रूपमा – पेश गर्नु आवश्यक छैन।

१४. कमिटी-जीएफआईएल विरुद्ध लिब्रा बिल्डटेक प्राइभेट लिमिटेड र अन्य[3] मा, जहाँ यही ऐन अन्तर्गत स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको मुद्दा प्रश्नमा थियो, यस अदालतले अन्य कुराहरूका साथै निम्नानुसार अवलोकन र निर्णय गरेको छ:

"२९. यो मामलाले हामीलाई एम.सी. चागलाले फर्म कालुराम सीताराम विरुद्ध डोमिनियन अफ इन्डिया [१९५३ एससीसी अनलाइन बम ३९ : एआईआर १९५४ बम ५०] मा गरेका टिप्पणीहरूको याद दिलाउँछ। विद्वान् मुख्य न्यायाधीशले आफ्नो विशिष्ट लेखन शैलीमा अनुच्छेद १९ मा यसरी अवलोकन गरेका छन्: (फर्म कालुराम मुद्दा, एससीसी अनलाइन बम)

"१९. ... हामीले प्रायः भन्ने अवसर पाएका छौं कि जब राज्यले नागरिकसँग व्यवहार गर्छ तब साधारणतया प्राविधिकताहरूमा भर पर्नु हुँदैन, र यदि राज्य सन्तुष्ट छ कि नागरिकको मामला न्यायोचित छ भने, कानूनी बचाउहरू उपलब्ध भए पनि, यसले प्रख्यात न्यायाधीशहरूले भनेझैं, एक इमानदार व्यक्तिको रूपमा काम गर्नुपर्छ।"

हामी उपरोक्त टिप्पणीहरूसँग सम्मानपूर्वक सहमत छौं, किनभने हाम्रो विचारमा यी टिप्पणीहरू राज्यको विरुद्ध हातमा भएको मामलामा पूर्ण रूपमा लागू हुन्छन् किनभने हदम्यादको जिकिर बाहेक, राज्यसँग आफ्नो कार्यको बचाउ गर्न कुनै मामला छैन।

[3][२०१५] ११ एससीआर ४२० : (२०१५) १६ एससीसी ३१

३२. हाम्रो विचारमा, यदि हामीले स्ट्याम्प शुल्क रकम फिर्ताको दाबी गर्ने आवेदनहरू ऐनको धारा ५० अन्तर्गत निर्धारित हदम्यादको आधारमा एसडीएमद्वारा सही तरिकाले खारेज गरिएको पाए पनि कानूनको स्थापित सिद्धान्तलाई ध्यानमा राख्दै कि कुनै पनि कानून अन्तर्गत निर्धारित हदम्यादको समाप्तिले उपचारलाई रोक्न सक्छ तर अधिकारलाई होइन, आवेदकहरूलाई अझै पनि माथि उल्लेखित आधारहरूमा स्ट्याम्प शुल्क रकमको फिर्ता दाबी गर्न योग्य मानिन्छ। अर्को शब्दमा, हदम्यादको आधारमा आवेदनहरू खारेज भए तापनि, हाम्रो विचारमा आवेदकहरू माथि उल्लेखित आधारहरूको प्रकाशमा राज्यबाट स्ट्याम्प शुल्क रकमको फिर्ता दाबी गर्न हकदार छन्।

१५. कानूनी स्थिति यसरी लिब्रा बिल्डटेक (माथि) मा स्थापित भएको छ कि जब राज्यले नागरिकसँग व्यवहार गर्छ तब साधारणतया प्राविधिकताहरूमा भर पर्नु हुँदैन, त्यस्ता बचाउहरू उपलब्ध भए पनि।

१६. हामी उपरोक्त फैसलाबाट बल लिन्छौं र हाम्रो विचारमा पुनरावेदकको मामला स्ट्याम्प शुल्क फिर्ताको लागि उपयुक्त छ जहाँसम्म यो स्थापित कानून हो कि कुनै पनि कानून अन्तर्गत निर्धारित हदम्यादको समाप्तिले उपचारलाई रोक्न सक्छ तर अधिकारलाई होइन र पुनरावेदकलाई स्ट्याम्प शुल्क रकमको फिर्ता दाबी गर्न योग्य मानिएको छ यस तथ्यको आधारमा कि पुनरावेदकले कानूनमा उपलब्ध उपचारहरू अनुसार आफ्नो मामला पछ्याइरहेकी छिन् र उनलाई केवल प्राविधिकताको आधारमा उक्त फिर्ता अस्वीकार गर्नु हुँदैन किनभने पुनरावेदकको मामला एक न्यायोचित मामला हो जहाँ उनले सद्भावपूर्वक दर्ताको लागि स्ट्याम्प शुल्क तिरेकी थिइन् तर विक्रेताले उनीमाथि धोका गरेको थियो जसले गर्दा हस्तान्तरण विलेख रद्द हुन पुग्यो।

१७. उपरोक्त कारणहरूले गर्दा, पुनरावेदन स्वीकृत गरिएको छ, र हामी मिति ०२.०८.२०१९ को चुनौती गरिएको आदेश साथै प्रतिवादी नं. १ र २ को मिति ०९.०६.२०१५ र २५.०२.२०१६ का आदेशहरू रद्द गर्दछौं र राज्यलाई पुनरावेदकले जम्मा गरेको उक्त स्ट्याम्प शुल्क रकम रु. २५,३४,४००/- फिर्ता गर्न निर्देशन दिन्छौं।

मुद्दाको परिणाम: पुनरावेदन स्वीकृत।

†शीर्षक टिप्पणीहरू तयार पारेको: अंकित ज्ञान